

ОСОБЛИВОСТІ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ М. ШАПОВАЛА (НА ПРИКЛАДІ ЧАСОПИСІВ «УКРАЇНСЬКА ХАТА» І «НОВА УКРАЇНА»)

У статті розглянуто особливості журналістської майстерності публіциста Микити Шаповала через ідентифікацію його індивідуального стилю на прикладі публікацій двох часописів «Української хати» (Київ, 1909-1914) та «Нової України» (Прага, 1922-1928).

Ключові слова: індивідуальний стиль, огляд, мовний портрет, поетика.

Вивчення специфіки індивідуальних творчих майстерень видатних публіцистів є сьогодні важливою складовою історії журналістики, адже цей матеріал слугує ілюстрацією творчої традиції журналістів, і є базою для теорії соціальних комунікацій у формулюванні та означенні елементів жанрового розмаїття друківаних публікацій.

До вивчення життя і творчості постаті М. Шаповала зверталися такі дослідники: А. Животко, І. Крупський, Н. Сидоренко, Н. Миронець, С. Павличко, А. Бартко, О. Чумаченко, І. Курас, О. Лупейко, В. Терещенко, О. Ільницький, А. Біла та інші. У працях згаданих вчених вичерпно розглянута політична діяльність діяча та його суспільно-політичні погляди, участь у періодичних виданнях, роль у модерністському дискурсі, а індивідуальний стиль публіциста поки лишається поза увагою дослідників.

Метою цієї статті є означення особливостей журналістської майстерності відомого журналіста початку ХХ ст. Микити Шаповала.

Завдання:

- виокремити у публікаціях критика елементи індивідуального стилю автора;
- проаналізувати особливості журналістської майстерності на прикладі окремих публікацій.

Поняття журналістської майстерності, як і майстерності письменника, є багатограним, включаючи специфіку методів пізнання і освоєння дійсності, особливості використання інструментарію поетики, уміння актуалізувати проблему та вивести її на рівень розгляду і вирішення у комунікаційній взаємодії з реципієнтом. Майстерність публіциста є відмінною від майстерності журналіста телебачення чи радіо – про це писав В. Здоровега [1]. Справді, маючи різні канали сприйняття інформації (аудіо, відео, аудіовізуальні), журналістський текст, матеріал, сюжет готується по-різному, в залежності від специфіки виду журналістики. Тому те, що є актуальним і першочерговим для публіциста, може бути другорядним, або, взагалі, не важливим для телевізійника.

Звичайно, загальної і вичерпної «формули майстерності» бути не може, адже творчість – це динамічний потік, що не керується чіткими визначеннями, і у кожного публіциста є свої особливості, що дозволяють йому знайти точки перетину з аудиторією. Але у науці соціальних комунікацій визначають поняття таким чином. В. Здоровега говорить про літературну майстерність у журналістиці: «...це вміння оперативно інформувати, відгукуватись на актуальні питання, глибоко і компетентно проникати в суть суспільних подій і явищ, правдиво узагальнюючи їх із певних групових, державних, загальнолюдських інтересів, сміливо, аргументовано, цікаво і переконливо втілювати власні думки і думки співрозмовників у стислій і досконалій формі, домагаючись певних духовних і практичних результатів» [1, с. 35]. Бачимо, що поряд з головним завданням журналістики – оперативно інформувати, стоїть більш важлива задача – аналізувати, узагальнювати, виконувати функції герменевтики – інтерпретувати подію у форматі тексту. Але така праця повинна мати результат зі складовою ефективності впливу сказаного слова.

Огляд найбільш популярний жанр у журналістській творчості М. Шаповала. У цьому жанрі він працював і в «хатянський» період (окрім цього був автором статей, рецензій, нарисів, бібліографічної замітки), і, перебуваючи в еміграції. Скомпонувавши ідейне наповнення матеріалів критика, можна чітко окреслити не лише модерністичну модель творчості у літературі, за яку так віддано боровся журналіст, але й прослідкувати суспільно-політичні настрої доби. За неповних шість років роботи в «Українській хаті» на сторінках журналу з'явилося понад вісім десятків матеріалів у цьому жанрі. Вони друкувалися у постійній рубриці «Бібліографія», котра описувала видання, які нещодавно були видрукувані на теренах України. До кожної представленої книги додавався огляд співробітника журналу. У публікації подавався опис зазначеного літературного твору у контексті оцінки автора-критика. Серед авторів «Української хати» були: І. Кончіц, М. Сріблянський, М. Євшан, П. Оль, Б-о, К-ко, Гр. Чупринка, А. Товкачевський; серед журналістів «Нової України»: П. Богацький, Д. Дорошенко, В. Винниченко, Л. Білецький. Ця рубрика була своєрідним суб'єктивним фіксатором літературного процесу, і давала змогу мозаїчно скласти до купи модель літератури, котру пропагували «хатяни». Слід зазначити, що у цій рубриці містилися також протилежні точки зору співробітників видання на творчість одного й того самого автора. Так, наприклад, Г. Чупринка говорив про вартість уваги поетичний потенціал М. Семенка, а М. Сріблянський категорично не сприймав футуристичних замашок останнього. Подібний баланс альтернативних точок зору є своєрідним вирашним принципом повноти інформації у межах журналу.

Важливо у розгляді специфіки журналістської творчості М. Шаповала означити, які методи дослідження предмета застосовує критик; що виступає домінуючим у процесі форматизації фрагменту реальної дійсності в журналістський текст. А. Тертичний, пишучи про жанри періодичного друку, говорить про дві основні групи методів, що застосовуються у процесі журналістської діяльності: раціонально-пізнавальні та художні [18]. Ці групи включають в себе кілька рівнів пізнання – емпіричний і теоретичний. Вдаючись до аналізу, бачимо, що публіцистиці М. Шаповала, а саме жанру огляду у його творчості, притаманні змістово-логічні методи дослідження, серед яких методи аналізу і синтезу, гіпотетичний метод, метод історизму та логічний метод. Ці методи співіснують у текстах критика, роблячи його огляди цікавими. Так, пишучи про збірку поезій «На струнах» Ковальчука П. А., автор вдається до методу аналізу та порівняння. Відкрито кепкує з того, що навіть сама назва є відкритою претензією на поетичність, завуальованість романтичної душі. Ця награність у поєднанні змісту поезій у контексті уявного ліризму викликає лише негативне ставлення: «Так і з великими цінностями: коли про них говорить людина з психологією горничної чи солдата – то будь вони прокляті, всі оті цінності» [21, с. 433]. У критика викликає обурення поетичний стиль та сюжетне різнобарв'я цієї збірки, бо тематика є страшенно заяложеною, а не спробою «сказати про своє».

У соціальних комунікаціях щодо реалізації жанру огляду виокремлено кілька питань, відповідь на які є необхідними складниками потенційного матеріалу. Це такі питання: «Що породило дане явище (ситуацію)?», «Яке значення подій, котрі оглядаються?», «Як будуть розвиватися події, і що у зв'язку з цим варто зробити?». Відповідно до цих питань можемо дійти висновку, що матеріали М. Шаповала не завжди давали на них відповідь, адже публікації критика є поєднанням відображуваної дійсності через призму позиції автора, і головною є позиція автора.

Але якщо розглядати огляди і статті як одне складне ідеологічне явище, то можна знайти відповідь на всі необхідні питання обов'язкові для журналістського тексту. Огляди критика були продовженням його позиції щодо літератури та політики, котра звучала у статтях, рецензіях на сторінках і «Української хати», і «Нової України». Тому розглядаючи ідейний контекст ці жанри треба розглядати у співдії. У статтях, що за змістом більші, публіцист пояснює літературні явища українофільства, модернізму, народництва, індивідуалізму, утилітаризму, а в оглядах дає відповідь на питання яке значення того чи іншого літературного або історичного видання.

Подібним прикладом є огляд твору Великого Каменяра. М. Шаповал, характеризуючи «Украдене щастя» І. Франка, виділяє особливості, що певно є ознаками індивідуальності у творчій майстерні Каменяра: колоритність, мальовничість, повна психологічна і життєва правда, мова галицького селянина українця [19]. Таким чином він дає відповідь лише на питання «Яке значення події, котра оглядається для літератури?», не вдаючись до подробиць: яке місце у творчості письменника займає драма, як класифікувати твір з точки зору модерністичного начала – відсутнє воно чи притаманне виданню, як звучить тема сільського життя. Тому з точки зору повноти викладу у жанрі огляду, публікації М. Шаповала були складовою ідеологічної системи у поєднанні з рештою матеріалів на сторінках видань, а значить огляди – частина ідейного тла, чим і пояснюється їхня усиченність журналістського тексту.

А. Тертичний говорить, що розглядаючи явище у всіх його зовнішніх та змістовних характеристиках, автор приводить аудиторію до необхідної ідеї. У публікаціях М. Шаповала фігурує ідея, що поєднує у собі «індивідуальність – творчість – новаторство – справжність – атенденційність». А рясний перелік письменників та поетів виокремлює певні імена, що з точки зору літературного критика творили і впливали на український літературний рух, це О. Кобилянська, І. Франко, В. Винниченко, В. Товстокос, Х. Алчевська, О. Олесь. Інша масштабна група поступові заважала, до неї публіцист відніс: І. Федорченка, Т. Осадчого, П. Ковальчука, В. Тарноградського, Я. Жарка, Д. Дорошенка.

Специфічною рисою поетики журналістських творів М. Шаповала є такий елемент тексту як остання фраза. Д. Прилюк писав, що найкращим буде таке закінчення твору, яке не допускає повторень сказаного і зрозумілого з викладу, а, навпаки, наштовхує читача на роздуми й осмислення прочитаного [8]. Іноді останні фрази статті чи огляду є своєрідними «образами вампірами», що концентрують на собі увагу і підсвідомо викликають асоціативний ряд як проекцію прочитаного. Вони варіюються від заперечення/схвалення до висновків з елементами філософії, дискурсу. Наведемо приклади останньої фрази у оглядах критика, де заперечення/схвалення цінності представленого твору звучить як вирок: «Це не література» [16, с. 205]; «Коли сюжету нема – навіщо перевесло?» [10, с. 182]; «Чому б д. Федорченкові не писати прозою?» [14, с. 263]; «В потребу такої історичної белетристики ми не віримо» [15, с. 395]; «І тому видання «студії молотом» має повний резон, oprіч того, що написано її з великим хистом» [20, с. 382].

Твори, що, певно, наштовхували критика на роздуми і мали у собі елемент важливості для українських кіл з точки зору історичної правди, майстерності письменника, новаторського методу відображення художньої дійсності, прикінцево у оглядах характеризувалися так: «Бажано, щоб ця збілочка натякнула рос. публіці, що в укр. письменстві є ще багато цікавого творчого матеріалу, хоч би прим. у того ж Винниченка, Кобилянської, Коцюбинського, Стефаника, Франка і інших» [12, с. 64]; «Хто не вірить в благородство людини, мусить вірити і проповідувати неблагородство – словом якусь реальну життєву силу, – тоді це буде художня література» [15, с. 395].

Останні фрази публікацій критика у жанрі огляду різняться поширеністю та змістом – деякі лаконічні, «обірвані», інші – поширені, прогностичні. Д. Прилюк писав, що на виборі і реалізації жанру позначається характер об'єкту, що відображується: «Одні з них заслуговують тільки згадки в газеті чи по радіо, інші потребують розкриття, а треті – пристрасного коментування і узагальнення» [8, с. 149]. Відповідно до цього і динаміка викладу, і мовностилістична сторона матеріалу формуються під впливом характеру об'єкта.

Під час вивчення дійсності журналіст, як правило, намагається прорахувати, як вплине явище, (що є предметом його дослідження) на галузь у котрій існує, чи матиме воно негативні наслідки, чи дасть поштовх до розвитку подій, тенденцій. Це так зване прогнозування. Сьогодні у журналістській науці їх виокремлюють такі видові форми: прогноз-впевненість, прогноз-нагадування, прогноз-пропозиція, прогноз-сумнів, прогноз-інформація тощо[4]. М. Шаповал найбільше вживає прогноз-впевненість, що абсолютно відповідає характерові журналістських текстів публіциста: «Читання поеми дає одно вражінне: чуттє жалю за автора, що дарма виклав свої «соображення» про кріпацтво, турбувався друком, виданням і т. п.» [14, с. 263]. Автор безапеляційно відносить об'єкт дослідження (поему І. Федорченка «Благодать») до нецікавих. Безальтернативно зараховує видання до «літературного продукування», не даючи можливості аудиторії на власний розсуд визначити її ціннісний потенціал.

Другий поширений у практиці М. Шаповала композиційний прийом – ліричний відступ. У певних випадках видання, що розглядає критик, або завдяки постаті письменника (автора), або сюжетові стає поштовхом для роздумів публіциста на суспільно-політичну тематику: «І ці письменники мусять м о л о т о м боронитися, щоб мати сяку-таку можливість літературно існувати. Мусять тратити час і здоров'я, щоб писати «студії молотом», щоб одмахнутись хоч на хвилинку од уїдлих насікомих» [20, с. 382].

Специфіка роботи М. Шаповала у жанрі огляду, який за змістовою характеристикою близький до літературної критики, полягала у розгляді нових видань літератури, історії, на тлі літературної цінності та суспільно-політичної значущості. І. Михайлин про головне завдання мистецької критики писав: «...давати інтерпретації (тобто витлумачення, пояснення) творам чи всьому мистецькому процесові, обґрунтовано показувати позитивні якості і хиби творів. Критика вчить розуміти твір, здійснює зв'язок між літературою й читачем» [6, с. 124]. І, справді, праця М. Сріблянського у жанрі огляду була поясненням до літературних звершень перших десятиліть ХХ ст., що відбувалися в Україні, а пізніше в українському середовищі за кордоном. Близькість оглядів М. Сріблянського до літературної критики є нічим іншим як внутрішньожанровим різновидом. Адже не завжди на практиці журналістський матеріал може відповідати означеним у теорії журналістики постулатам окремого жанру. У ході творчої інтерпретації дійсності відбувається взаємодія жанрів, «взаємопроникнення їх як форми відображення дійсності» [8, с. 155].

Окрім усіх елементів формотворчих, змістових, композиційних, елементів поетики, важливим і чи не найпершим для журналістського тексту є словесний матеріал. На рівні мовного коду чи субкоду людина ідентифікує «своїх» та «чужих». Так і з публікаціями в періодиці: мовний портрет автора може або імпонувати реципієнтові, викликати цікавість, переконувати, або йти урозріз із довірою читача – все це відбувається на рівні вираження психології особистості через текст у ході одновекторної комунікації. Окрім стандартних засобів увиразнення публіцистичного твору (метафора, епітет, синекдоха, літота та ін.) для оглядів М. Сріблянського характерним є вживання неологізмів, росіянізмів, діалектизмів, розмовної лексики, жаргонізмів. За особливістю мовного портрету публікації М. Шаповала можна віднести до експресивно-публіцистичного різновиду публіцистичного тексту. Цей різновид, за словами А. Капелюшного, може використовувати різні стилістичні засоби, але порядок використання – особливий [3]. Відповідно до завдання він характеризується аналітичною обґрунтованістю, емоційною насиченістю, експресивною посиленістю утвердження ідеї.

(Як правило, М. Сріблянський першочергово звертав увагу на специфіку мовного портрета письменників, поетів. Якість видання залежала щонайперше від стилістики автора, а цікаве мовне обличчя твору було частиною літературності звучання тексту. Так, літературний збірник «Арго» автор відніс до творів з індивідуалістично-естетичним підґрунтям, адже «аргонавти» не подібні поглядами, і по-різному відчують море, та, окрім цього, видання написано справжньою мовою [11]).

Реалізація саркастичного тону через вживання росіянізмів, як правило, були натяком на проросійську орієнтація письменника чи історика. Наприклад: «Індивідуальну творчість тяжко поставити в генетичний зв'язок з «несколькими веками» ...» [12, с. 64]; або «Переклад зроблено «удовлетворительно»...» [12, с. 64]. Про плагіат В. Тарноградського на творчість М. Лермонтова: «Взагалі «подражательность» – низький сорт літератури» [13, с. 434].

Розглядаючи специфіку публіцистичного стилю, О. Пономарів писав, що залежно від жанрів публіцистики логічний та емоційно-експресивний елементи мають неоднакове співвідношення, але публіцистичний стиль в цілому має врівноважувати у собі емоційно-експресивне забарвлення та логіку викладу [7]. Щодо текстів критика М. Шаповала, то, звичайно, привалює емоційно-експресивне начало – митці умовно розподілені на дві групи антагоністичного відношення у мистецтві та суспільно-політичному житті, а реальність означається категоріями «подобається/не подобається».

Вживання жаргонізмів (слова загальнонародної мови, вжиті у специфічному значенні) у публікаціях («недобиток»; «українофільське мурло»; «жертви жаб'ячого елементу» (мається на увазі жаргонний вислів «жаба давить»); відрізняють тональність текстів М Шаповала від решти співробітників видання, що працювали у жанрі

огляду. Л. Ставицька пише, що стилістичний спектр жаргонної лексики від жартівливо-іронічного до згрубіло-вulgарного залежить від ціннісної орієнтації і характеру групи, від того входить ця група до суспільства, чи протиставляє себе йому [17]. У випадку матеріалів М. Сріблянського бачимо, що вживанням жаргону публіцист протиставляє особу або твір автора прогресивній патріотичній спільноті. Це ще більше посилює двополярність викладу, бо завжди є поділ на творчих та плагіаторів, на патріотів та псевдопатріотів, на народників та новаторів-індивідуалістів. Експресивні емоційно-оцінні утворення є особливістю ідіостилю публіциста. (Під ідіостилом розуміємо систему змістових і формальних лінгвістичних характеристик, що притаманні творам одного автора. Відповідно така система рис робить унікальним авторський спосіб мовного вираження, застосований у творах [2]). Поряд із вживанням у публікації стилістично маркованих елементів, українську мовну культуру журналіст не порушував. За визначенням О. Сербенської до змісту цього поняття входить: ступінь ознайомлення з мовними нормами; діяльність щодо популяризації мовних норм; правильне (орфографічне, орфоепічне, граматичне, лексико-фразеологічне) вживання слів; естетика мови [9, с. 67]. Відповідно до цього – критик підтримував українську мовну культуру у публікаціях.

Ідіостиль поета М. Шаповала в аспекті психопоетики (об'єктивно-психологічний рівень, суб'єктивно-психологічний та мовний) розглядала Т. Єщенко. Ідентифікуючи у тексті певні патерни, та, розподіляючи їх за групами, дослідниця дійшла висновку, що те яким постає створювач художніх інновацій у мовних одиницях, лексико-семантичних побудовах та структурах, висловлюючи свою філософію, цілком залежить від синтезу позамовних факторів і чинників [5, с. 27-39]. У публіцистиці такий чинник простіше виявити ніж у поетичних творах: у поезії маємо справу з образним світом особистості, а в публіцистиці з індивідуальним сприйняттям та відображенням фактів.

На прикладі оглядів М. Шаповала та аналізі його мовної особистості констатуємо, що завдання зробити публікацію «живою», але при цьому уникнути порушення мовних норм, та найголовніше вульгаризації друкованого слова, було виконане на практиці журналістом [17, с. 277]. Л. Ставицька зазначає, що балансування між такими двома полюсами вимагає мовного смаку, філологічної інтуїції, що ще раз підтверджує журналістську майстерність критика. Вміння залишатися у форматі культурологічного («Українська хата»), а потім політичного («Нова Україна») видання і виступати у гострокритичній тональності в жанрі огляду є рисою особливою і характерною творчої лабораторії М. Сріблянського.

Список використаних джерел

1. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : підруч. / В. Й. Здоровега. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів : ПАІС, 2004. – 268 с.
2. Іваськевич М. О. Сучасні підходи до вивчення авторського ідіолекту та ідіостилю // Гуманітарний вісник: Зб. наук. пр.: Сер.: Іноземна філол. – Черкаси, 2007. – №11. – Т. 2. – С. 360-364.
3. Капелюшний А. О. Стилістика й редагування: практичний словник-довідник журналіста / А. О. Капелюшний. – Львів: ПАІС, 2002. – 575 с.
4. Мельник Г. Основы творческой деятельности журналиста: краткий курс / Г. Мельник, А. Тепляшина. – СПб., 2009. – 232 с.
5. Микита Шаповал: піонер, теоретик і реалістичний політик Української трудової демократії // Українське громадське слово. – Нью-Йорк, 1953. – Ч. 2. – 25 лютого. – С. 27-31.
6. Михайлин І. Основи журналістики: Підруч. – Вид. третє доповн. і поліпш. – К.: ЦУЛ, 2002. – 284 с.
7. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови: Підруч. / О. Д. Пономарів – 3-е вид., перероб. і доповн. – Тернопіль, 2000. – 248 с.
8. Прилюк Д. Теорія і практика журналістської творчості (проблеми майстерності): [Посіб.] / Д. Прилюк. – К.: Вища школа, 1983. – 279 с.
9. Сербенська О. Актуальне інтерв'ю з сучасним мовознавцем / О. Сербенська, М. Волошак. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2001. – 204 с.
10. Сріблянський [Шаповал] Микита. Андрій Бобенко. Перевесло / Микита Сріблянський // Українська хата. – К., 1914. – №1. – С. 181.
11. Сріблянський [Шаповал] Микита. Арго. Літературний збірник / Микита Сріблянський // Там само. – К., 1914. – №1. – С. 91-92.
12. Сріблянський [Шаповал] М. В. Винниченко. Купля и другие рассказы / М. Сріблянський // Там само. – К., 1911. – №1. – С. 63-64.
13. Сріблянський [Шаповал] Микита. В. Тарноградський. Барвінковий цвіт / Микита Сріблянський // Українська хата. – К., 1911. – №9. – С. 434.
14. Сріблянський [Шаповал] Микита. Ів. Федорченко. Благодать / Микита Сріблянський // Там само. – К., 1911. – 4. – С. 263.
15. Сріблянський [Шаповал] Микита. Оленько Островський. Корсунь / Микита Сріблянський // Там само. – К., 1914. – №5. – С. 395.
16. Сріблянський [Шаповал] Микита. Я. Жарко. Байки. / Микита Сріблянський // Там само. – К., 1913. – №3. – С. 205.

-
17. Ставицька Л. Аргументи, жаргон, сленг: Соціальна диференціація укр. мови / Л. Ставицька. – К.: Критика, 2005. – 464 с.
  18. Тетричний А. А. Жанры периодической печати: Учебное пособие / А. А. Тетричный. – М., 2006. – 312 с.
  19. Шаповал М. Ів. Франко. Украдене щастя / М. Шаповал // Українська хата. – К., 1909. – №6. – С. 340
  20. Шаповал М. М.Яцків. Смерть Бога, нариси / М. Шаповал // Там само. – К., 1913. – №6. – С. 381-382.
  21. Шаповал М. П.Ковальчук. На струнах / П. Ковальчук // Українська хата. – К., 1911. – №9. – С. 433.

There are features of journalism of publicist Nikita Shapoval described in the article as the example of identification of his individual style used in materials, that were published in journals «Ukrainska Hata» (Kyiv, 1904-1914) and «Novaya Ukraina» (Prague, 1922-1928).

Key words: individual style, review, language portrait, poetics.

УДК 070(477) (092)

Л. Г. Рева

*Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського НАН України,
м. Київ*

ОЛЕКСІЙ ІВАНОВИЧ ВОРОПАЙ – ЖУРНАЛІСТ

У статті мова йде про журналістську діяльність Олексія Івановича Воропая.

Ключові слова: журналістика, О. Воропай, українська культура.

Українська журналістика, здавалося б, мала бути найбільш суттєвою ланкою письменства, як найбагатше документальне джерело. «Протягом десятиліть, не маючи власного державного апарату з його численними установами та архівами, які б скрупульозно збирали усі дані про державу та її розвиток, українці найголовніші події з життя народу намагалися фіксувати у пресі» [1, вип. 1., с.3]. Журналістика, як важлива ділянка нашої культури, залишається однією з найменш вивченою. Україна є однією з небагатьох держав Європи, яка не має повного видання національної бібліографії журналістики.

Періодичні друковані видання, літературно-художні журнали в Україні, мають давню історію і традиції. Починаючи від перших журналів в Україні, що вийшли на початку XIX ст. – «Харьковский Демокрит» (1816), «Украинский вестник» (1816-1819), і кінчаючи журналами, що виходять в наш час, всі вони були і є знаменням і літописцями свого часу, відгукуючись на актуальні події суспільно-політичного, літературно-мистецького та інших питань літератури, публіцистики. Визначну роль протягом десятиліть виконував і виконує журнал «Слово і час», раніше – «Радянське літературознавство», на сторінках якого літературознавці фіксували свої думки про літературний процес, про інтелектуально-естетичний потенціал літератури на всіх її етапах розвитку. «Не завадили розвитку національного літературознавства і нав'язування мистецтву та науці штучно сфабрикованого вульгарно-соціологічного методу соцреалізму. Та не впасти у прострацію національному літературознавству в той час не дали наукові сили, що опинилися у вимушеному вигнанні, у т.зв. українській діаспорі. Завдяки їм українське літературознавство в усіх його складових (літературна критика, історія й теорія літератури) у XX ст. свою аналітично-інтерпретаційну місію щодо тлумачення явищ письменства виконало вповні (чи майже вповні), а зі здобуттям Україною незалежності став можливим розвиток науки про літературу в єдності обох її варіантів: і діаспорного, і звільненого від вульгаризацій материкового» [2, с. 4].

Серед численної громади діаспорців поважне місце займає Олекса Воропай, ім'я якого лише чверть століття увійшло в аннали української культури. Користуючись джерелами автобіографічних його праць, які зберігаються у Залі зарубіжної україніки Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського НАН України, спробуємо витягами окреслити постать невтомного трудівника, журналіста-етнографа, а за фахом – біолога, Олексу Воропая.

Традиції українські за тоталітаризму заборонялися. Пам'ятаю, як школяркою ховалися з писанками в обідню перерву на Великдень, щоб чиєсь хиже око не побачило й не доповіло... А тут, в перші роки Незалежності, українське видавництво перевидало Мюнхенське видання «Звичаї українського народу» О. Воропая. Книгою зачитувалися, більше того – відстежували кожен день – яке сьогодні свято, які прикмети, і що потрібно для полегшення життя? Вже потім звернулася до того, хто ж позбирав усі ці легенди, дбайливо уклавши в збірник? Виявляється, це О. Воропай – навіть і не філолог, а біолог за фахом, життя якого було «пошматоване» не стільки радянщиною, як і лихоліттям Другої світової війни, і – післявоєнних часів, допоки береги Туманного Альбіону не прихистили й не надали роботу, а відтак – статків.

Воропай Олекса Іванович (псевд.: Олекса Степовий, Олекса Іванович) – (09.11.1913, м. Одеса – 20.07.1989, м. Лідс, Англія) – письменник, публіцист, фольклорист, мемуарист, етнограф-етнолог, за фахом – природник-біолог. Доктор етнографії (1957), біології (1961). Дійсний член Королівського антропологічного інституту та етнографів, Інституту біології та Ботанічного товариства Великої Британії. Дійсний член УВАН (Нью-Йорк), УВУ (в останньому був доцентом кафедри етнографії), і Української Могилансько-Мазепинської академії (очолював відділ етнографії та фольклору).